

Bebyggelse lämningar från 1300-talet i Crugska gården i Arboga

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning 34:1 Arboga
Crugska gården, kvarteret Fältskären
Arbogabygdens församling
Arboga kommun
Västmanland

Jonas Ros

Bebyggelse lämningar från 1300-talet i Crugska gården i Arboga

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning 34:1 Arboga
Crugska gården, kvarteret Fältskären
Arbogabygdens församling
Arboga kommun
Västmanland

Jonas Ros

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2016

Omslagsfoto: Crugska gården, med schakt 1. Fotograferat från öster av Jonas Ros.

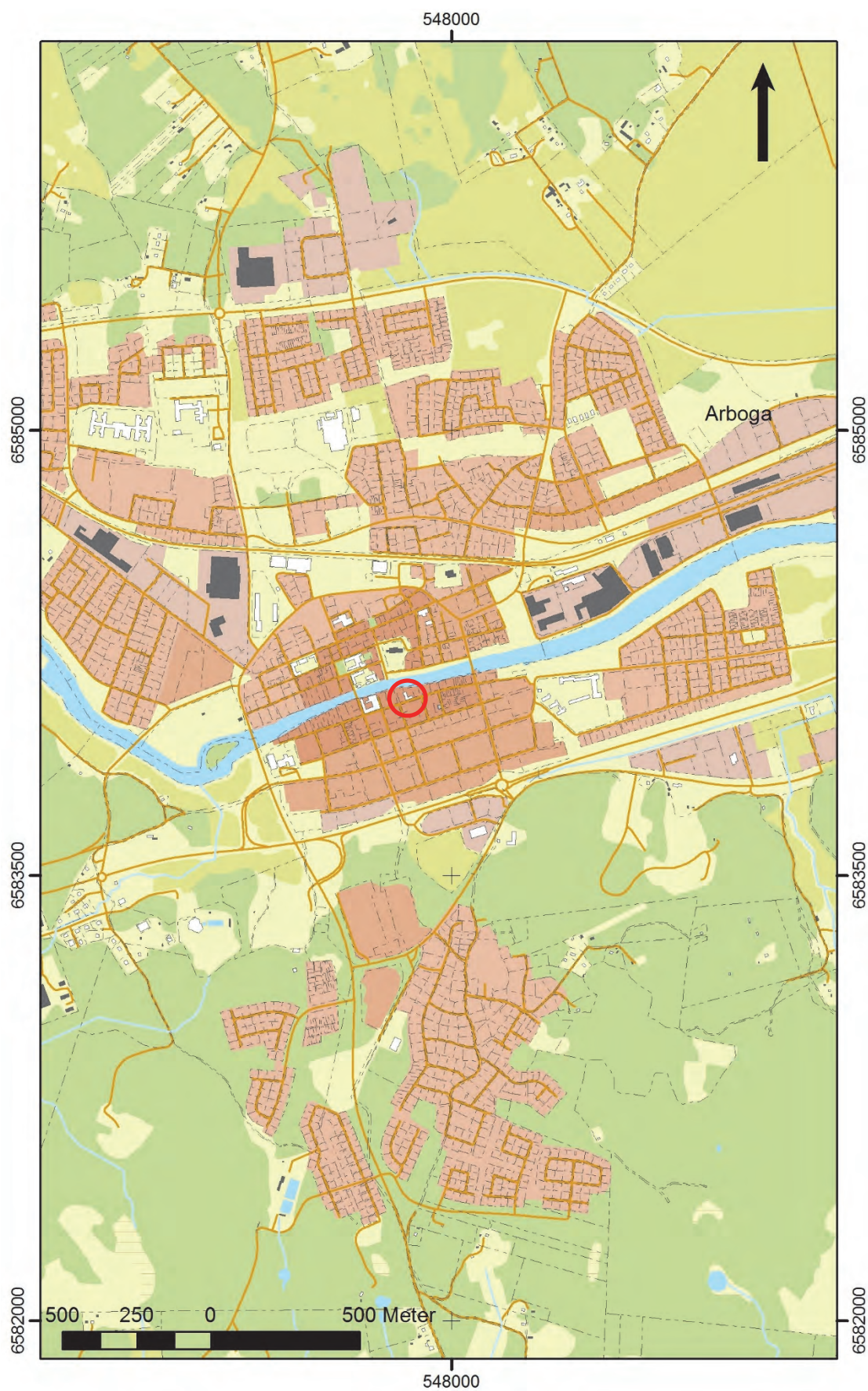
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-508-2

Tryck: Just Nu, Västerås 2016.

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Inledning.....	6
Staden Arboga.....	6
Arkeologiska undersökningar och Crugska gården	7
Målsättning, metod och genomförande.....	8
Undersökningsresultat	9
Schakt 1, bebyggelse lämningar.....	10
Schakt 2, lager	12
Fynd.....	13
Dateringar.....	13
Tolkning och utvärdering.....	14
Avslutande diskussion	15
Referenser.....	16
Tekniska och administrativa uppgifter.....	17
BILAGOR.....	18
Bilaga 1. ¹⁴ C-dateringar.....	18
Bilaga 2. Fyndtabell.....	19

Figur 1. Undersökningsplatsens läge i Arboga markerat med en röd ring. Utdrag ur Fastighetskartan Skala 1:20 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård gjorde under september månad 2015 en arkeologisk förundersökning i Crugska gården i Arboga med anledning av grundförstärkning. Två olika schakt togs upp. I det ena schaktet påträffades medeltida bebyggelseämningar. Undersökningen visar att den medeltida bebyggelsen låg under den befintliga bebyggelsen i kvarteret. Två ¹⁴C-dateringar daterar bebyggelsen till 1300-talet. De medeltida husen på den södra sidan av Arbogaån låg sannolikt på samma plats som de befintliga husen.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård gjorde under september månad 2015 en arkeologisk förundersökning i Crugska gården i kvarteret Fältskären på den södra sidan av Arbogaån (se figur 1, 2 och 3) med anledning av grundförstärkning. Grundförstärkningen var aktuell redan år 2012, men arbetet utfördes inte då. Förundersökningen genomfördes av Jonas Ros som också har sammanställt rapporten.

Staden Arboga

Fornlämningen Arboga omfattar ett ca 960×530 meter stort område med kulturlager (FMIS). Arboga tycks ha blivit en stad under 1200-talets andra hälft. År 1288 fanns det en kungsgård, Grindberga, väster om staden på den södra sidan av ån. Något som är unikt med Arboga är att delar av staden anlades på mark som ägdes av frälset (Berg 2006). År 1285 grundades ett franciskanerkloster i Arboga. År 1293 omnämns en köpman (*mercator*) vid namn Gelbricit i Arboga. Namnet tyder på att köpmannen hade tyskt ursprung. Stadens äldsta sigill är från år 1330 och i dokumentet som sigillet sitter på omnämns *civis* och *villanus*, dvs. borgare i staden (Järpe 1977).

Staden Arboga ligger inom Åkerbo häraads gränser. År 1326 tillhörde staden och häradet Dävö gårdsfögderi. På 1370-talet tillkom Köpingshus och då lades staden under Köpings borgfögderi (Fritz 1973 s. 40 ff.; 1972).

Anmärkningsvärt är att stadsområdet söder om Arbogaån tillhörde Närkes lagsaga och området norr om ån tillhörde Västmanlands lagsaga. Även i kyrkligt avseende var staden delad och området söder om ån tillhörde Strängnäs stift och området norr om ån tillhörde Västerås stift. I Arboga har det funnits två medeltida kyrkor: S:t Nikolai låg söder om ån och S:t Olof låg norr om ån (Järpe 1977).

Arbogaån var en viktig transportled, särskilt under vintertid. Järn transporterades längs med ån från Noraskog och Lindesbergs bergslagsområden. Arboga var en viktig omlastnings- och utskeppningshamn för järn till Stockholm och för vidare export till andra länder. Under 1400–1500-tal hade staden Arboga framförallt kontakter med områdena norr och västerut. Områdena öster om Arboga har varit mindre väsentliga för staden eftersom staden Köping var centralort för de områdena. Arbogas närmaste omgivning var jordbruksbygd med boskapsskötsel (Järpe 1977) och sannolikt hade staden en lokal marknadsroll för jordbruksprodukter.

Arkeologiska undersökningar och Crugska gården

I kvarteret Harneskmakaren (se figur 2 för kvarterens lägen), på den norra sidan av Arbogaån, har det gjorts en arkeologisk undersökning då det framkom kulturlager och anläggningar som daterades från 1200-talet och senare (Anund 1995). ¹⁴C-prov på ben som insamlats från borrhov i samma kvarter har givit ¹⁴C-dateringar till 1175–1275 e.Kr. och 1260–1390 e.Kr. (kal 2. sigma) (Alström 2011a).

År 2011 schaktningsövervakades ett kabelschakt i Trädgårdsgatan. Då dokumenterades bl.a. metertjocka kulturlager på en plats vid kvarteret Riskan. Från det nedersta kulturlagret insamlades två ¹⁴C-prover. Proverna visade att kulturlagren avsatts tidigast under 1500-talet (Alström 2011b).

I kvarteret Sämskmakaren gjordes det år 2004 en förundersökning. Undersökningen gav dateringar alltifrån 1200-talet, bland annat påträffades en byggnadsdetalj som daterades dendrokronologiskt, dateringen visade att trädet hade fällt omkring 1243. Området bedömdes ha tomtindelats under 1200-talet andra hälft (Jonsson & Wallebom 2004).

Vid en undersökning i kvarteret Paradiset år 2014 dokumenterades kulturlager som ¹⁴C-daterades till 1400-talet. Det är oklart om dateringen representerar bebyggelse som funnits i närheten eller om den visar på annan aktivitet i området vid den tiden (Ros 2015).

Vid en undersökning i Soopiska gårdarna, kvarteret Fältskären och angränsande delar av Storgatan framkom kulturlager som daterades från 1600-talet och senare (Alström 2007).

Vid en förundersökning 2006 som genomfördes i samband med fjärrvärmeanslutning i kvarteret Fältskären påträffades stenar som osäkert tolkades som syllstenar till en byggnad som stått på tomten innan den nuvarande Crugska gården byggdes. Inga medeltida bebyggelserester framkom (Alström 2007).

Vid en undersökning 2012 i Crugska gården, dvs. i kvarteret Fältskären, visade ett ¹⁴C-prov att området utnyttjats från 1400-talets första hälft då odling troligen skett på platsen. Endast fyra mindre schakt och tre borrhov togs upp i kvarteret Fältskären. Kulturlagret visade inga spår av att tomten varit bebyggd under den tiden. Utifrån denna undersökning och utgrävningen 2007 gjordes tolkningen att Crugska gården varit öppen och använt för odling under 1400-talet (Alström 2012). Ett flertal mindre undersökningar har genomförts i området söder om Arbogaån av Stiftelsen Kulturmiljövård och Västmanlands läns museum. Det har då påträffats kulturlager som är spår av odling och annan aktivitet, samt bebyggelse lämningar från senare tid. Vid dessa undersökningar, på den södra sidan av ån, har medeltida bebyggelse endast påträffats i kvarteret Sämskmakaren.

Crugska gården, som är belägen i kvarteret Fältskären, byggdes sannolikt efter branden söder om ån 1750, en annan brand drabbade staden 1650. Gårdens huvudbyggnad somigger mot gatan uppfördes 1791. Gården har från 1700-talet och fram till 1900-talets början rymt färgerier. Den siste färgaren Carl Wolhelm Crug gav gården dess namn (Oldén 2001 s. 17; Ström 2004 s. 27). Några säkra bebyggelse spår som är äldre än Crugska gårdens tillblivelse på 1700-talet har inte påträffats i kvarteret Fältskären. Stadsdelen söder om ån tycks ha planlagts senare än stadsdelen norr om ån (Oldén 2001 s. 15).

Målsättning, metod och genomförande

Länsstyrelsen hade fastställt förundersökningens syfte vilket var att tillvarata kunskapsunderlag, att skydda fornlämning från skada och, om fornlämning påträffades, att dokumentera anläggningar och kulturlager.

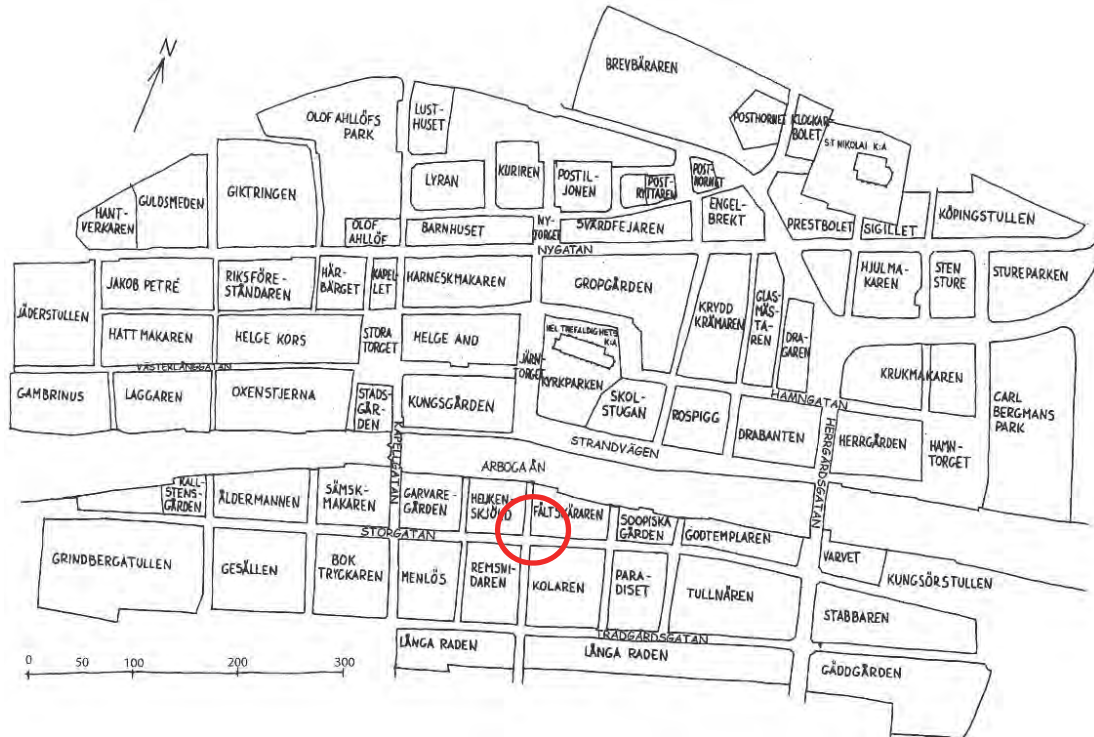
Dokumentationen skulle omfatta sektionsritning och följande skulle framgå:

- platsen för schakten
- marknivå
- kulturlagrens övre gräns
- kulturlagrens undre gräns/”steril” nivå
- så långt möjligt skulle kulturlagrens karaktär, innehåll och bevarandegrad beskrivas
- vid provtagning skulle de understa lagren prioriteras
- makrofossilprov skulle tas om det framkom lager som bedömdes kunna representera odling
- preliminär tolkning

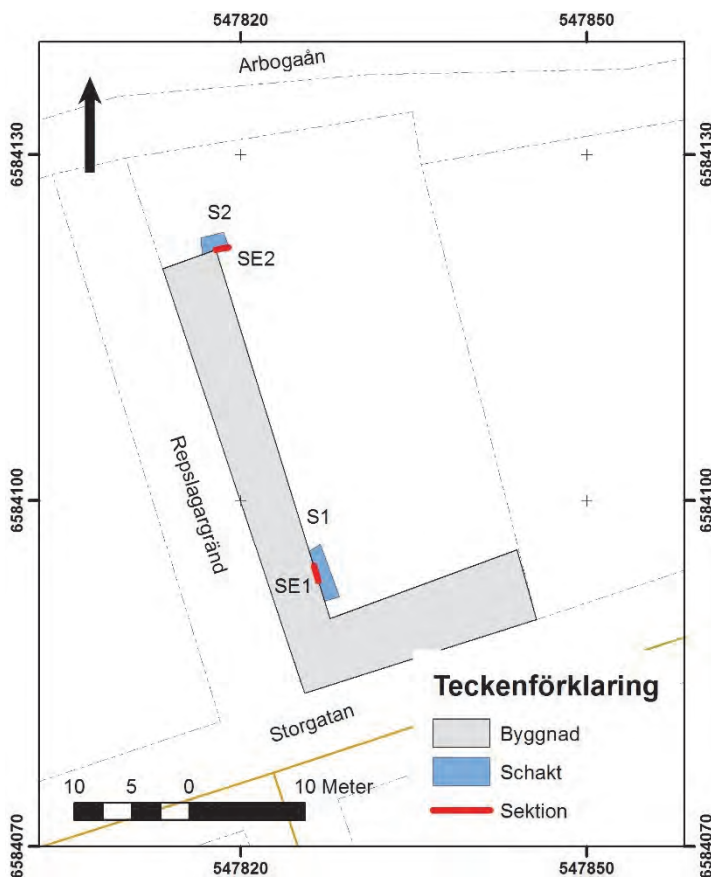
Länsstyrelsen bedömde att en låg ambitionsnivå var tillräcklig vad det gällde vilka åtgärder som vidtogs, men dokumentationen av fornlämning skulle hålla god kvalitet.

Schakten togs upp med planskopa och det schaktades ned till den nivå där kulturlager framkom. Kulturlagren grävdes fram med hjälp av handredskap. I schakt 1 framkom bebyggelselämningar och här grävdes det ned för hand några decimeter under anläggningsnivån för att frilägga lämningarna och för att klargöra vilken typ av lämningar som påträffats. Det upprättades en planritning och två sektionsritningar i skala 1:20. Schaktens lägen ritades manuellt in på en plan. De digitaliserades därefter i samband med rapportarbetet. Vidare togs det digitala fotografier. I samband med rapportarbetet fasindelades de kulturlager som framkom i schakt 1.

Undersökningsresultat

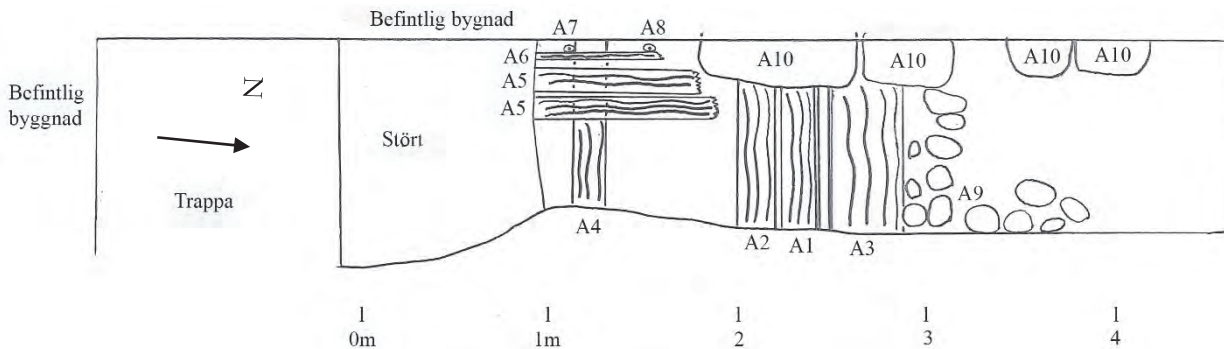
Figur 2. Arboga stad med nuvarande kvartersindelning. Undersökningsområdet i kvarteret Fältskären markerat med en röd ring (efter Oldén 2001).

Figur 3. Undersökningsområdet med schakt 1 och 2, S1–S2, markerade intill huset. Även lägena för sektion 1 och 2, SE1–SE2, är markerade. Schaktet 2006 (ej markerat på plan) togs upp från huset vid Repslagargränd inne på gårdsplanen i riktning österut och ut i Storgatan. Skala 1:500.

Schakt 1, bebyggelselämningar

Schakt 1 var ca 1×4,5 meter stort och ca 1 meter djupt (figur 3 och 7). I schaktet påträffades 10 anläggningar. En planritning över framkomna objekt i schakt 1 ses i figur 4. I figur 5 ses en tabell som visar framkomna objekt. En sektion upprättades över lagren i schaktet (se figur 6). De bebyggelselämningar som framkom låg delvis under den befintliga byggnaden Crugska gården.

Figur 4. Plan över de lämningar A1–A8 som framkom i schakt 1. A1–A3 är rester av en byggnad. A4–A8 är rester av en kavelbro. Vidare ses en stenlagd yta A9 som är samtida med den befintliga byggnaden. A10 är grundstenar till den befintliga Crugska gården. Skala 1:40. Ritning: Jonas Ros.

Fasindelning av lämningarna i schakt 1:

Lämningarna som framkom i plan i schakt 1 tolkas representera tre faser.

Fas 1 består av rester av en byggnad: A1 = syllstock, A2 = raserad syllstock, A3 = Trägolvet.

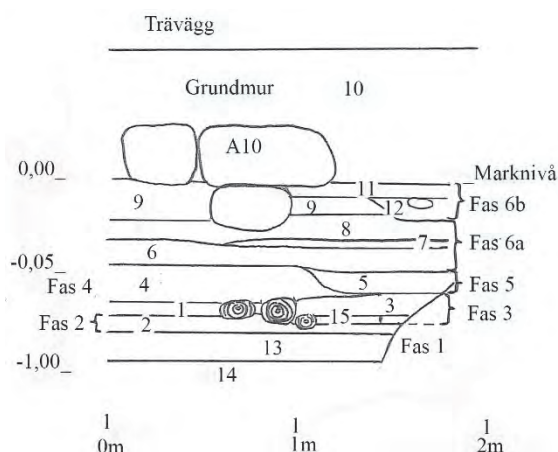
Fas 2, A4–A6 utgör lämningar av en kavelbro. A4= liggande stock, underlag, A5 = liggande trä, A6 = liggande trä, A7 och A8 är stolpar.

Fas 3–5 finns representerad i sektion 1 (se figur 6).

Fas 6. A10= syllstenar tillhörande Crugska gården. A9 = stenlagd yta utanför Crugska gården.

Anl nr	Anläggning	Längd, m	Bredd, m	Tjocklek, m
A1	Syllstock	1	0,2	0,14
A2	Raserad syllstock	1	0,18	0,10
A3	Trälagt golv, två plankor	1	0,4	0,04
A4	Liggande stock, underlag till kavelbro	0,9	0,2	0,06
A5	Liggande trä, kavelbro	1	0,12	0,04
A6	Liggande trä	0,7	0,05	0,04
A7	Stolpe	0,08	0,05	0,04
A8	Stolpe	0,08	0,05	0,04
A9	Stenlagd yta utomhus	1	0,8	
A10	Grundstenar till den befintliga Crugska gården	0,19–0,70	0,3	0,16

Figur 5. Tabell över de anläggningar som påträffades i schakt 1.

Figur 6. Sektion 1 som upprättades i schakt 1. Rester av en kavelbro påträffades i lager 2. Vidare ses en syllstock vid 0,9 m och delar av ett trägolv (lager 15) och ett avsatt lager på golvet (lager 3). Lager 5 representerar en brand, antagligen någon av bränderna 1650 eller 1750. De större stenarna (A10) är grundstenar till den befintliga byggnaden Crugska gården. Sektion sedd från öster. Skala 1:40. Ritning Jonas Ros.

Lagerbeskrivningar:

1. Gråbrun kulturjord.
2. Brungrå lerblandad kulturjord med mycket stor inslag av träflis. En kavelbro, A4–A8, påträffades i detta lager. ¹⁴C-prov 2 från detta lager.
3. Gråbrun kulturjord med tegelstänk. Lagret är avsatt på golvet, lager 5, i ett hus. ¹⁴C-prov 1 från detta lager.
4. Brungrå lerblandad kulturjord.
5. Gråbrun kulturjord med inslag av bränd sand. Omrört brandlager, 1650 eller 1750.
6. Gråbrun lerblandad kulturjord.
7. Rödbrunt krossat tegel blandat med jord.
8. Gråbrun kulturjord blandad med lera. Inslag av kalk.
9. Siltig lera. Påförd för grundläggning av grund till befintligt hus uppfört på 1700-talet.
10. Raserad, grundmur till den befintliga byggnaden i Crugska gården. Bortgrävd före förundersökningen.
11. Grus. Befintlig grusgång.
12. Lera och jord med tegelstänk. Påförd jord. Stenlags yta i lagret.
13. Grå lera. Trampad gamma markhorisont.
14. Steril lera.
15. Liggande trä. Trægolv.

Fasindelning av lagren i sektion 1:

Lagren som dokumenterades i sektion 1 har hypotetiskt indelats i 6 faser:

Fas 1. Lager 13 representerar en trampad markhorisont.

Fas 2. Fasen är representerad av lager 2. I plan framkom delar av en kavelbro (A4–A8).

Fas 3. Består av ett trägolv, lager 15, en syllstock vid 0,9 meter, en syllstock ur läge vid 0,7 meter och två avsatta lager: 1 och 3.

Fas 4. Fasen är representerad av ett avsatt lager, nr 4. Inga bebyggelse rester tillhörande fasen framkom i schaktet.

Fas 5. Fasen är representerad av ett brandlager, lager 5.

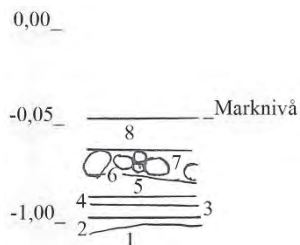
Fas 6. Crugska gården. Konstruktionslager, lager 6-9. Brukningslager, lager 12.

Figur 7. Schakt 1 med trägolvet A3, syllstocken A1 och stocken A2. Fotograferat från norr av Jonas Ros.

Schakt 2, lager

Schakt 2 var ca 2×2 meter stort och ca 0,5 meter djupt (se figur 3 och 9). I schaktet framkom påförda massor som var raseringslager från en byggnad som fanns på platsen in på 1900-talet. Det upprättades en sektion (se figur 8). I den ses vad som bedömdes vara ursprunglig marknivå (lager 1) och på denna ett brandlager (lager 2) som kan vara samtida med brandlagret, lager 5, i schakt 1.

Figur 8. Sektion 2 som upprättades över lagren i schakt 2. Lager 2 är ett brandlager som kan vara från en brand 1650- eller 1750. Sektion sedd från norr. Skala 1:40. Ritning Jonas Ros.

Lagerbeskrivningar:

1. Blågrå lera med rödbruna rostutfällningar.
2. Svart kol och sot blandad med kulturjord och bränd sand. Omrört brandlager, jfr lager 5 i sektion 1 (figur 6).
3. Blågrå lera och grus.
4. Ljusbrun lera.
5. Gråbrun lera med inslag av kulturjord och tegelflisor.
6. Brun sand, sättsand till stenar som utgör delar av en stensatt gårdsplan, jfr schakt 1, lager 5.
7. Brun lera.
8. Matjord med gräs i toppen.

Figur 9. Schakt 2 under framgrävning. Fotograferat från norr av Jonas Ros.

Fynd

Det påträffades två fynd vid undersökningen. I schakt 1 sektion 1, lager 5, påträffades delar av en skål av yngre rödgods som dateras till 1700-talet (fnr 1). I schakt 1 påträffades också ett lösfynd, det var en del av skaftet till en kritpipa (fnr 29) som dateras till 1600/1700-talen. Den undersökta ytan var liten, men den är ändå anmärkningsvärt att det inte påträffades någon keramik i lagren från fas 1 och 2.

Dateringar

Två prov skickade in för ^{14}C -analys. Från sektion 1, lager 2 (se figur 6), daterades en del av en träpinne, en del av en mindre gren, prov 2, som insamlades från lagret där kavelbron (A4–A8, se figur 4) låg. Provet dateras kalibrerat med två sigma till perioden 1290–1400 e.Kr. (se figur 10). Från sektion 1, lager 3 (se figur 6), daterades ett tåben från en ko, prov 1. Lagret var avsatt på golvet A3 och lager 15. Provet dateras kalibrerat med två sigma till perioden 1310–1440 e.Kr. Båda proverna indikerar 1300-tal, men prov 2 som togs i det äldre lagret, visar på ett intervall som kan vara några årtionden äldre än prov 3. I brandlagret, lager 5 i sektion 1, påträffades en del av en skål (fnr 1) som dateras till 1700-talet.

Lab nr	Prov	Sektion	Lager	Material	Datering BP	Kal. 1. sigma	Kal. 2. sigma
Ua-51646	1	1	3	Tåben ko	537±27	1330–1430	1310–1440
Ua-51747	2	1	2	Träpinne, del av mindre gren	621±29	1295–1395	1290–1400

Figur 10. Tabellen visar ^{14}C -prover från sektion 1. Samtliga dateringar är e.Kr.

Tolkning och utvärdering

Förundersökningens hade flera syften och som framgår av rapporten har dessa uppfyllts. Det togs upp två schakt som planerats. I schakt 1 och 2 framkom arkeologiska objekt som indelas i sex bebyggelsefaser. Tidigare har det påträffats odlingslager i kvarteret. Vid förundersökningen framkom inga lager som bedöms vara odlingslager.

Fas 1. Markhorisont

Fasen är representerad av en äldre trampad markhorisont, lager 13.

Fas 2. Kavelbro, 1300-tal

Fasen är representerad av tre anläggningar, A4–A8, som låg i lager 2 och som bedöms utgöra del av en kavelbro dvs. en träbroläggning utomhus. Den undersökta ytan var dock liten och vi kan inte utesluta att anläggningarna utgjorde delar av en byggnad. Träet som förts till denna fas är betydligt sämre bevarat än det trä som förts till fas 2, vilket är ett argument för att det är äldre. Sannolikt har det funnits bebyggelse i kvarteret under denna fas. Prov 2 från lager 2 har ¹⁴C-daterats till perioden 1290–1400 e. Kr (kal 2 sigma). Dateringen kan vara några årtionden äldre än provet som insamlades från fas 3.

Fas 3. Hus 1300–1400-talets början

Fasen är representerad av tre anläggningar, A1–A3, som utgör bebyggelserester. A1 är en syllstock, A2 är en raserad syllstock som bedöms kunna vara del av skift två i en knuttimrad vägg. Syllstocken A2 bedöms ursprungligen ha vilat ovanpå syllstocken A1. A3 är ett trälagt golv. På golvplankorna, som bedöms ha legat i huset, fanns ett avsatt lager, lager 3. ¹⁴C-datering av ett prov från lager 3 gav en datering av fasen till perioden 1310–1440 e. Kr (kal 2 sigma).

Fas 4. Avsatt lager

Fasen är endast representerad av ett lager, nr 4 (se figur 6). Inga bebyggelserester framkom i schaktet som kan knytas till fasen. Men det har antagligen funnits bebyggelse utanför den undersökta ytan.

Fas 5. Brandlager, 1650- eller 1750

Fasen är representerad av ett brandlager, lager 5 i schakt 1. Även i schakt 2 påträffades ett brandlager (lager 2) som bedöms ha tillkommit i samband med samma brand. I lagret, som var omrört, påträffades en bit yngre rödgods i form av en skål (fnr 1) som dateras till 1600/1700-tal. Brandlagret sätts i samband med någon av de bränder som drabbade bebyggelsen på den södra sidan av Arbogaån år 1650 och 1750. Kanske var tomten obebyggd en tid och brandlagret grävdes om för att skapa en jämn markyta.

Fas 6. Crugska gården ca 1750–

Under denna fas uppförde den befintliga Crugska gården. Byggnaden uppfördes sannolikt efter branden 1750. Lagren i fasen delas in i två underfaser, dels ett konstruktionsskede, dels ett brukningsskede:

Fas 6a. Konstruktionsskede

I sektion 1 förs lager 6–9 till fasens konstruktionsskede. Lagren påförs som grundläggning till syllstenarna som hör till huset i Crugska gården.

Fas 6b. Brukningsskede

Delar av en oregelbundet stenlagd gårdsplan (A9) påträffades i sektion 1, lager 12, och i sektion 2, på lager 6. Det har sannolikt funnits fler stenar på gårdsplanen, men de har plockats bort under senare tid. Lager 11 utgör den befintliga grusade markytan på gården.

Avslutande diskussion

Vid förundersökningen framkom lämningar som har indelats i sex bebyggelsefaser. Under fas 2 fanns det en kavelbro vilken sannolikt visar att det fanns bebyggelse i kvarteret vid den tiden. ¹⁴C-datering indikerar att bebyggelse etablerades i kvarteret under 1300-talet. ¹⁴C-provet från fas 2 kan vara något årtionde äldre än provet från fas 3 (se figur 10).

Vid förundersökningen framkom de medeltida bebyggelselämningarna i schakt 1 under det befintliga huset. Vid tidigare undersökningar på den södra sidan om Arbogaån har det inte påträffats medeltida bebyggelselämningar, med undantag från de i kvarteret Sämssmakaren. Förklaringen till detta är sannolikt att den medeltida bebyggelsen, liksom i det nu undersökta schaktet, låg på samma plats som de befintliga husen.

Vid förundersökningen framkom inga lager som bedöms vara odlingslager. I samband med tidigare undersökningar på den södra sidan av ån bl.a. i kvarteret Fältskären/Crugskå gård 2006 och 2012 (Alström 2007 och 2012) har det påträffats odlingslager. Dessa undersökningar har antagligen gjorts inom de områden på tomtarna där det har varit odlingar och öppna ytor. *Under medeltiden har det alltså troligtvis varit samma bebyggelsestruktur i Arboga som det är idag, med öppna gårdar med odlingar på tomtarna och med bebyggelse invid gatorna. De medeltida husen låg alltså sannolikt under de befintliga gatubusen.*

Det påträffades ett mindre fyndmaterial vid undersökningen, men ingen medeltida keramik. Stiftelsen Kulturmiljövård har tidigare gjort flera mindre undersökningar på den södra sidan av Arbogaån, men någon medeltida keramik har inte påträffats (muntlig uppgift Ulf Alström). Den undersökta ytan i Crugskå gård är liten och det kan vara förklaringen till att ingen medeltida keramik framkommit. Men avsaknaden av medeltida keramik i de schakt som har gjorts på den södra sidan av Arbogaån är anmärkningsvärd. Detta har tillsammans med avsaknaden av medeltida bebyggelselämningar uppfattats som en indikation på att det inte fanns medeltida bebyggelse på den södra sidan av ån i de kvarter som undersökts, med undantag av kvarteret Sämssmakaren. Men förklaringen till avsaknaden av keramik är sannolikt att det inte har varit vanligt med keramik under delar av medeltiden. Från Uppsala finns det exempelvis från perioden ca 1250–1350 endast små kvantiteter keramik (Elfwendahl 1999). Även från undersökningar av medeltida gårdar och byar på landsbygden är det ovanligt med medeltida keramik (Gustavsson 2002, s. 98ff; Ros 2010 och 2012; Schmidt Wikborg 2006 s. 48ff). Även från medeltida borgar finns få fynd av keramik framförallt från 1300- och 1400-talen (Hansson 2000 s. 41f och s. 54.) Sannolikt har man istället för keramik till stor del använt kärl av trä.

Referenser

Muntlig uppgift

Arkeolog Ulf Alström, den 13 november 2015.

Internet

FMIS = fornsök. Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister
www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok

Litteratur

Alström, U. 2012. *Crugska gården i Arboga. Geotekniska provborringar i gårdsmiljö. Arkeologisk antikvarisk kontroll. Fornlämning Arboga 34:1. Fältskären 2. Arboga stadsförsamling, Västmanlands län. Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2012:57.*

Alström, U., 2011a. *Provborringar i Arboga. Provtagning med skruvborr för analys av förorenad mark. Arkeologisk antikvarisk kontroll. Fornlämning Arboga 34:1. Kvarteret Kapellet 1, Sturestaden 3:1, Sturestaden 3:2, Harneskmakaren, Olof Abllöfs park, Arboga stadsförsamling, Arboga kommun, Västmanland. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2011:14.*

Alström, U., 2011b. *Schaktning för fiberkabel i Arboga. Förundersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning Arboga 34:1. Kapellgatan, Trädgårdsgatan och Bergsgränd, Arboga stadsförsamling, Arboga kommun Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2011:57.*

Alström, U. 2007. *Fjärrvärmeanslutningar i Arboga. Förundersökning i form av schaktningsövervakning. RAÄ 34. Soopiska gården, Fältskären 2 och 3 samt Storgatan, Arboga stadsförsamling, Västmanland. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2006:57.*

Anund, J. 1995. *Medeltida bebyggelse och reglering i Arboga. En stadsarkeologisk undersökning i kvarteret Harneskmakaren. UV Uppsala Rapport 1995:28. RAÄ.*

Berg, J. 2006. *Den privata staden? Nya stadsarkeologiska horisonter.* Red. S. Larsson. Riksantikvarieämbetet. Stockholm, s 271-299.

Elwendahl, M. 1999. *Från skärva till käril. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala.* Lund.

Fritz, B. 1972. *Hus, land och län. Förvaltningen i Sverige 1250-1434.* Stockholm.

Fritz, B. 1973. *Hus, land och län. Förvaltningen i Sverige 1250-1434.* Stockholm.

Gustavsson, E. 2002. *The absence of pottery at Skramle – a peripheral question? Skramle – the true story of a deserted medieval farmstead.* Lund studies in medieval archaeology 27. Red. S. Andersson & E. Svensson. Lund.

Hansson, M. 2000. *Jarlens residens. Gammal och ny arkeologi i Hultaby borg.* Lund.

Jonsson, K. & Wallebom, U. 2004. *Kvarteret Sämskemakaren – en tomt i centrala Arboga. Västmanland, Arboga stad, Sämskemakaren 5, RAÄ 34. UV Bergslagen rapport 2004:4.* Stockholm.

Järpe, A. 1977. *Arboga. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Rapport. Medeltidsstaden 2.* Stockholm.

Oldén, G. 2001. *Arboga Stads kärna. Bebyggelsehistoria och Byggnadsordning.* Red. P. Granlund. Arboga.

Ros, J. 2015. *1400-tal i kvarteret Paradiset i Arboga. Arkeologisk förundersökning. Fornlämning 34:1 Arboga. Kvarteret Paradiset 9. Arbogabygdens församling. Arboga kommun. Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2015:9.*

Ros, J. 2012. *Härads hytta. Masugn, hyttbacke samt hus från medeltid och efterreformatorisk tid. Arkeologiska särskilda undersökningar Fornlämning Norberg 42:1 och 499 Gäsjö 6:1 Norbergs socken Norbergs kommun Västmanlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2012:61.*

Ros, J. 2010. *Medeltida masugn, hyttbacke och bebyggelse lämningar vid Härad Väg 68, delen Norberg - Avesta Förundersökningar Fornlämning Norberg 42:1, 495 och 494 Gäsjö 6:1 Norbergs socken Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2010:18.*

Schmidt Wikborg, E. 2006. *Från gård och grund uppå Sommaränge Skog. Medeltida bebyggelse lämningar i Viksta socken, Uppland. Rapport del 2 för undersökningar vid Sommaränge skog, RAÄ 211, Viksta sn, Uppland. De historiska lämningarna. SAU skrifter 15. Uppsala.*

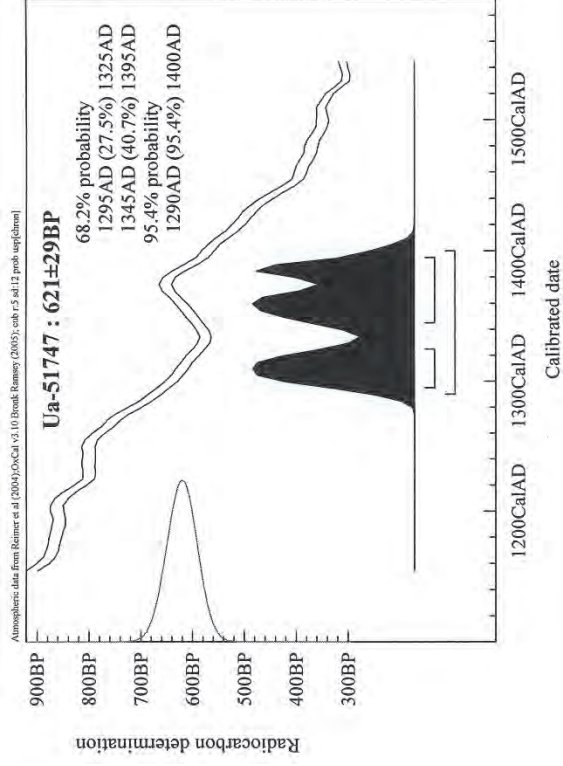
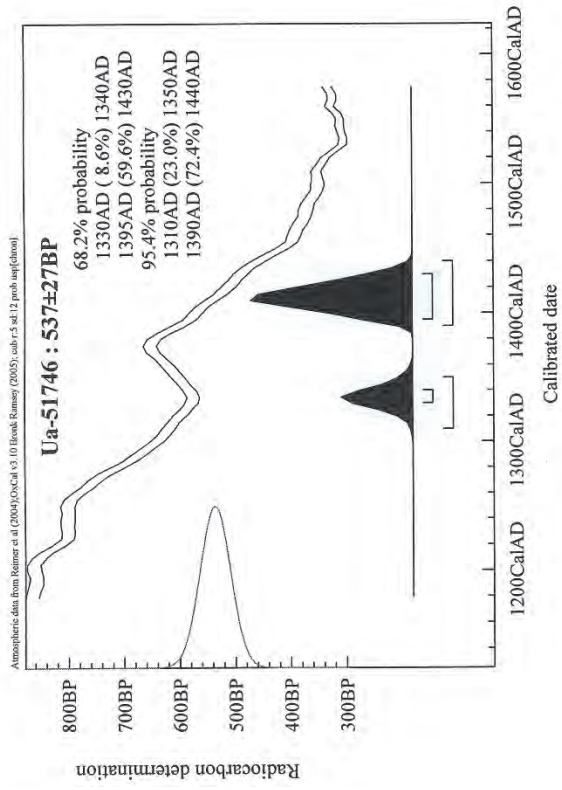
Ström, K. 2004. "Synnerligen märkliga". *Byggnadsminnen i Västmanlands län.* Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM 15081, Crugska Gården Arboga FU
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-3461-15, 2015-07-27
<i>Undersökningsperiod:</i>	3 september 2015.
<i>Exploateringsyta:</i>	7 löpmeter
<i>Personal:</i>	Jonas Ros
<i>Belägenhet:</i>	Crugska gården, kvarteret Fältskären, Arbogabygdens församling, Arboga kommun, Västmanlands län, Västmanland
<i>Ekonomisk karta:</i>	Arboga 10G:60
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6584091, Y547827
<i>Höjdsystem:</i>	Fristående
<i>Inmättningsmetod:</i>	Manuellt från befintlig bebyggelse, digitaliserat i efterhand
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	1 plan i A4-format och två sektionsritningar i A4-format samt digitala fotografier förvaras hos Västmanlands läns museum
<i>Fynd:</i>	Fynden F1–2 förvaras på KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

BILAGOR

Bilaga 1. ¹⁴C-datering

Bilaga 2. Fyndtabell

Fyndnr	Sakord	Material	Kommentar	Vikt, gr	Antal	Antal fragm.	Fyndomständighet
1	Keramik	Yngre rödgods	Del av skål med brun dekor	28	1	2	Sektion 1, läger 5
2	Kritpipa	Bränd lera	Del av skaftet	3	1	1	Lösfynd schakt 1